

คู่มือการปฏิบัติงาน
การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ แนวทางการพัฒนา
เกี่ยวกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

ส่วนนโยบายและแผนพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

คำนำ

คู่มือการปฏิบัติงานการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ แนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ดำเนินการจัดทำโดยกลุ่มนโยบายและแผนพัฒนาองค์กรเกษตรกร ส่วนนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและองค์กรเกษตรกร กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงาน ตลอดจนหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ให้มีความเข้าใจขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานอย่างถูกต้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยการจัดทำคู่มือฉบับนี้ได้มีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล ซึ่งมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับนโยบายภาครัฐ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาของการจัดทำคู่มือนี้เท่านั้น หากในอนาคตนโยบายภาครัฐ สถานการณ์ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลง เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินงานสามารถนำหลักการวิเคราะห์ในคู่มือฉบับนี้ไปปรับปรุง หรือประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับนโยบายภาครัฐ และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการปฏิบัติงานการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ แนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการดำเนินงานต่อไป

กลุ่มนโยบายและแผนพัฒนาองค์กรเกษตรกร
ส่วนนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและองค์กรเกษตรกร
กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
ส่วนที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ	๑
๑.๓ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑
๑.๔ คำจำกัดความ	๑
ส่วนที่ ๒ แนวคิดการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ แนวทางการพัฒนา เกี่ยวกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร	๓
๒.๑ หลักคิดการจัดทำนโยบาย มาตรการ และแนวทางการพัฒนา	๓
๒.๒ ขอบเขตการจัดทำกระบวนการ	๖
ส่วนที่ ๓ กระบวนการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ แนวทางการพัฒนา เกี่ยวกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร	๗
๓.๑ แผนผังขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติงาน	๗
๓.๒ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	๘
บรรณานุกรม	๙

ส่วนที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมา

กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร (กนผ.) มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนภาคเกษตรผ่านหน้าที่ความรับผิดชอบหลักในการศึกษา วิเคราะห์ และประมาณการเศรษฐกิจการเกษตร จัดทำแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนพัฒนาด้านการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาเขตเกษตรเศรษฐกิจ แผนพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจเฉพาะ และจัดทำข้อเสนอแนะ นโยบาย มาตรการ แนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับประชากรเกษตร สันเขือการเกษตรและพัฒนาสถาบันเกษตรกร องค์กรเกษตรกร ระบบโลจิสติกส์ และบริหารจัดการทางการเกษตร

ส่วนนโยบายและแผนพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ในฐานะหน่วยงานภายใต้ กนผ. มีหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ และแนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ดังนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน จึงได้จัดทำคู่มือนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานและปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามภารกิจ หน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ

- ๑) เพื่อเป็นแนวทางและขั้นตอนปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่ของส่วนนโยบายและแผนพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร
- ๒) เพื่อแสดงขั้นตอนของกระบวนการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ แนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

๑.๓ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ แนวทางการพัฒนาเกี่ยวข้องกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิด ขั้นตอน และวิธีการดำเนินงานอย่างถูกต้อง รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๑.๔ คำจำกัดความ

นโยบาย (Policy) หมายถึง แนวหรือวิธีการเพื่อการปฏิบัติที่รัฐบาล หรือสถาบันหรือกลุ่มหรือบุคคล เลือกจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ โดยปกติจะสะท้อนให้เห็นถึงการตัดสินใจในปัจจุบันเพื่อการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิผลและเพื่ออนาคตที่ดีกว่า (รศ.ดร.วิโรจน์ สารรัตน์, ๒๕๕๖)

มาตรการ หมายถึง วิธีการที่ตั้งเป็นกฎ ข้อกำหนด ระเบียบ หรือกฎหมาย เป็นต้น หรือวิธีการที่จะปรับเข้าไปสู่ผลสำเร็จ เช่น วางมาตรการในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หมายถึง ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัยนโยบาย เพื่อการปฏิบัติในเชิงนโยบาย ควรเป็นข้อเสนอใหม่ หรือกระบวนทัศน์ใหม่ที่เชื่อว่า หากปฏิบัติแล้วจะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่อนาคตที่ดีกว่าในปัจจุบัน เป็นข้อเสนอที่เพิ่มขึ้น (Add-on) จากงานประจำ (Routine Work) ไม่ใช่ประเด็นย่อย หรือเป็นประเด็นงานประจำที่อัดแน่นจนขาดจุดเน้นสำคัญ มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของนโยบาย (Policy Objectives) แนวทางของนโยบาย (Policy Means) และกลไกของนโยบาย (Policy Mechanism) ที่จะทำให้การนำแนวทางนโยบายไปปฏิบัติบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด เช่น การออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมาย การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ การใช้เทคนิคการบริหารแนวใหม่ การสนับสนุนจากต้นสังกัด เป็นต้น

เกษตรกร หมายถึง บุคคลธรรมดาที่ประกอบการเกษตร หรือนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ในการประกอบการเกษตร (การปลูกพืช การทำนาเกลือสมุทร และการเพาะเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริโภคหรือจำหน่ายหรือใช้งานในฟาร์ม อย่างไม่อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน) (กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๖๕)

องค์กรเกษตรกร หมายถึง การรวมตัวกันของเกษตรกรเป็นกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อพัฒนาการประกอบอาชีพ พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม โดยกลุ่มมีโครงสร้างการดำเนินงาน ระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน และมีการบริหารจัดการกลุ่ม (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐและคนอื่น ๆ, ๒๕๕๕)

ส่วนที่ ๒ แนวคิดการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ แนวทางการพัฒนา เกี่ยวกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

๒.๑ หลักคิดการจัดทำนโยบาย มาตรการ และแนวทางการพัฒนา

นโยบายเกิดจากอะไร

- นโยบายเกิดจากปัญหาและความต้องการของสังคมของประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยที่ปัญหาอาจจะเกิดจากบุคคล กลุ่มบุคคล ที่จะกระทำหรือไม่กระทำ บางสิ่งบางอย่าง หรือปัญหาอาจเกิดจากเหตุการณ์ทางธรรมชาติก็ได้
- ความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งความต้องการเหล่านั้นจำเป็นต้องแก้ไข จึงถูกผลักดันให้เป็นนโยบายของรัฐ โดยรัฐจะหาวิธีการแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของสังคม

นโยบาย (Policy) หมายถึง แนวหรือวิธีการเพื่อการปฏิบัติที่รัฐบาล หรือสถาบัน หรือกลุ่มหรือบุคคล เลือกจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ โดยปกติจะสะท้อนให้เห็นถึงการตัดสินใจในปัจจุบันเพื่อการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิผลและเพื่ออนาคตที่ดีกว่า (รศ. ดร. วิโรจน์ สารรัตนะ, ๒๕๕๖)

องค์ประกอบของนโยบายที่สำคัญ ๓ องค์ประกอบ ได้แก่

- ๑) วัตถุประสงค์ของนโยบาย (Policy Objectives) หมายถึง “จุดหมาย” (Ends) ที่คาดหวังให้บรรลุผล
- ๒) แนวทางของนโยบาย (Policy Means) หมายถึง “วิถีทาง” (Means) ที่จะทำให้บรรลุผล ในจุดหมายนั้น ซึ่งจุดหมายหนึ่ง ๆ อาจมีแนวทางเพื่อการปฏิบัติที่หลากหลาย ในทางกลับกัน แนวทางหนึ่ง อาจเพื่อการบรรลุผลเกินกว่าหนึ่งจุดหมายได้
- ๓) กลไกของนโยบาย (Policy Mechanism) หมายถึง เพื่อให้ นำเอา “แนวทางหนึ่ง ๆ หรือแนวทางโดยภาพรวม” ไปปฏิบัติให้เกิดผลตาม “วัตถุประสงค์” ที่กำหนด ต้องมี “กลไกหรือเงื่อนไขอะไรบ้าง ก ข ค”

แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมของภาครัฐบาล การตัดสินใจดำเนินการของรัฐบาล การจัดสรรทรัพยากรทั้งหมดในเกิดประโยชน์ต่อประชาชน ซึ่งนักวิชาการได้กำหนดกระบวนการกำหนดนโยบาย สรุปได้ดังนี้

กุลธน ธนาพงศธร (๒๕๒๘) อธิบาย กระบวนการกำหนดนโยบายประกอบด้วย ๗ ขั้นตอน ได้แก่

- ๑) การพิจารณาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องการแก้ไข กล่าวคือก่อนที่จะมีการกำหนดนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นย่อมจะต้องมีการพิจารณาถึงปัญหาที่จะต้องแก้ไขโดยนโยบายนั้น ๆ
- ๒) การเสนอความคิดริเริ่มเป็นขั้นของการเสนอแนะความคิดริเริ่มต่าง ๆ ที่จะเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาที่ได้รับการคัดเลือกแล้วว่ามีคามสำคัญรีบด่วนที่สุด
- ๓) การค้นหารวบรวมข่าวสารข้อมูลและปัจจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักประกันได้ว่าความคิดริเริ่มต่าง ๆ ที่สามารถนำมาปฏิบัติได้และสามารถแก้ไขปัญหาได้สำเร็จตามเป้าหมาย

๔) การยกร่างนโยบายเบื้องต้นเมื่อได้ประมวลรวบรวมข่าวสารข้อมูลและปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นเครื่องตัดสินใจเอาไว้คร่าว ๆ โดยอาจที่จะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ในภายหลัง

๕) การแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างนโยบายผู้กำหนดนโยบายควรจะได้รับฟังความคิดเห็นทัศนคติและปฏิกิริยาจากประชาชน กลุ่มชนและองค์กรต่าง ๆ เกี่ยวกับร่างนโยบายเปิดโอกาสให้ประชาชนและกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ได้แสดงทรรศนะที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับร่างนโยบายนั้น ๆ

๖) การกำหนดหรือวางนโยบายดำเนินการวางหรือกำหนดนโยบาย เป็นขั้นสุดท้ายซึ่งเท่ากับว่าภารกิจในการกำหนดนโยบายใกล้ที่จะสิ้นสุดลงแล้ว

๗) การประกาศใช้นโยบายเป็นขั้นตอนสุดท้าย ของกระบวนการกำหนดนโยบายและเป็นการเริ่มต้นของการนำเอานโยบายไปปฏิบัติอาจเป็นการประกาศในรัฐสภาซึ่งถือว่าเป็นการแถลงนโยบายโดยประกาศโดยตรงต่อประชาชนหรือโดยผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นต้น

สมพิศ สุขแสน (๒๕๕๑) เสนอว่ากระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะมี ๓ ขั้นตอนใหญ่ ๆ ได้แก่

๑) การก่อตัวของนโยบายสาธารณะ การก่อตัวของนโยบายหรือการก่อรูปนโยบาย เป็นการระบุสภาพปัญหาสาธารณะให้ชัดเจนเสียก่อนว่าปัญหานี้เป็นปัญหาของใคร ใครได้รับความเดือดร้อนบ้าง ถ้ารัฐบาลไม่เข้าไปแก้ไขจะทำให้เกิดผลกระทบอะไรตามมา ถ้ารัฐบาลเข้าไปแก้ไข ใครจะได้ประโยชน์ ใครเสียประโยชน์ และใครควรจะเป็นผู้รับผิดชอบในการนำนโยบาย ไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จการก่อตัวของนโยบาย จึงมีใช้เพียงแต่ระบุปัญหาสาธารณะเท่านั้น แต่จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการนำนโยบายไปปฏิบัติอีกด้วย

๒) การเตรียมเสนอร่างนโยบาย ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย การวางข้อกำหนดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของนโยบาย การเสนอทางเลือก ของนโยบายและการจัดทำร่างนโยบาย

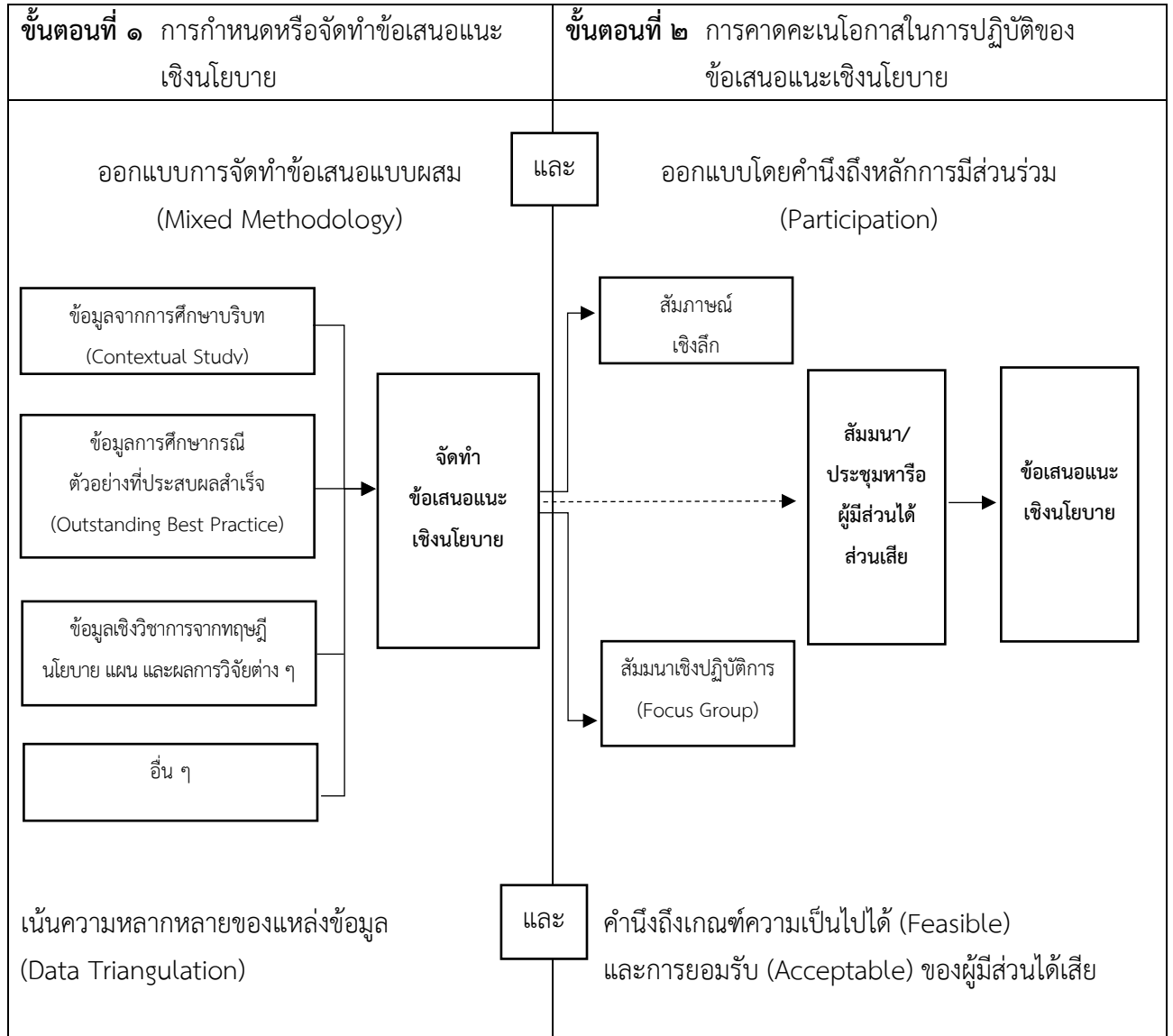
๓) การอนุมัติและประกาศเป็นนโยบายขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย การคัดเลือกข้อเสนอ นโยบายการสร้างความสนับสนุนทางการเมือง และการประกาศใช้นโยบายสาธารณะ

การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายมีขั้นตอนที่สำคัญ ๒ ขั้นตอน (รศ. ดร. วิโรจน์ สารรัตนะ, ๒๕๕๔) ดังนี้

๑) **ขั้นตอนการกำหนดหรือจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย** ควรออกแบบการจัดทำข้อเสนอแบบผสม (Mixed Methodology) ประกอบด้วย ๑.๑) ข้อมูลจากการศึกษาบริบท (Contextual Study) บริบททั้งภายในและภายนอก (External and Internal) เพื่อให้ทราบสถานการณ์ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Focus Group) การทบทวนจากเอกสารรายงานผลการดำเนินงานและการประเมินต่าง ๆ ๑.๒) ข้อมูลการศึกษากรณีตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จ (Outstanding Best Practice) อาจเป็นการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เพื่อหาข้อสรุปแบบการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จว่ามีวัตถุประสงค์ของนโยบาย (Policy Objective) และแนวทางของนโยบาย (Policy Mean) ๑.๓) ข้อมูลเชิงวิชาการจากทฤษฎี นโยบาย แผน และผลการวิจัยต่าง ๆ

จากข้อมูล ๑.๑) - ๑.๓) นำมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย ใน ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของนโยบายที่คาดหวัง แนวทางของนโยบายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และกลไกของนโยบาย

๒) ขั้นตอนการคาดคะเนโอกาสในการปฏิบัติของข้อเสนอเชิงนโยบาย ควรใช้ “หลักการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Participation)” ซึ่งควรพิจารณาถึงความเป็นไปได้จากเกณฑ์ เช่น เกณฑ์ความเป็นไปได้ (Feasible) และเกณฑ์การยอมรับ (Acceptable)

แผนภาพที่ ... แนวคิดการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วม

ที่มา : รศ. ดร. วิโรจน์ สารรัตน์, ๒๕๕๔

๒.๒ ขอบเขตการจัดทำกระบวนการ

กระบวนการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ แนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับเกษตรกร และองค์กรเกษตรกร มีเนื้อหาครอบคลุมกระบวนการน้อย ดังนี้

๑) การวิเคราะห์สถานการณ์ประชากร แรงงานด้านการเกษตร สินเชื่อเกษตรกร และสวัสดิการภาคการเกษตร

๒) การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ แนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวกับเกษตรกร และองค์กรเกษตรกร

ส่วนที่ ๓ กระบวนการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ แนวทางการพัฒนา เกี่ยวกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

๓.๑ แผนผังขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติงาน

ลำดับ	ผังกระบวนการ	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา
๑.		๑. จัดทำแผนปฏิบัติงาน (Action Plan) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ แนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร	กนผ. (สกอ.)	๕ วัน
๒.		๒. ศึกษา/ทบทวน/เชื่อมโยงนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้อง อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาตินโยบายสำคัญของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนปฏิรูปประเทศ แผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์	กนผ. (สกอ.)	๕ วัน
๓.		๓. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ได้แก่ โครงสร้างประชากร แรงงานภาคเกษตร รายได้และรายจ่ายของครัวเรือนเกษตร สวัสดิการภาคเกษตร รวมถึงปัญหา/อุปสรรคของเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร	กนผ. (สกอ.)	๕ วัน
๔.		๔. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล	กนผ. (สกอ.)	๕ วัน
๕.		๕. วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล	กนผ. (สกอ.)	๒๐ วัน
๖.		๖. จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ และแนวทางการพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร	กนผ. (สกอ.)	๒๐ วัน
๗.		๗. เสนอต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อพิจารณาและให้ความเห็นชอบ ตามลำดับดังนี้ - ผอ. ส่วน - ผู้เชี่ยวชาญที่กำกับดูแล - ผอ. กนผ.	กนผ. (สกอ.)	๒๕ วัน
๘.		๘. เผยแพร่ข้อคิดเห็น/รายงาน/ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ และแนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร โดยจัดทำหนังสือแจ้งเวียนหน่วยงานภายใน กนผ. เผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ของ กนผ.	กนผ. (สกอ.)	๑๐ วัน

๓.๒ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติงานประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษากรอบแนวคิดและเชื่อมโยงนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายสำคัญของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนปฏิรูปประเทศ แผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์

๒) รวบรวม วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร อาทิ โครงสร้างประชากร แรงงานเกษตร รายได้และรายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร สวัสดิการภาคเกษตร รวมถึงปัญหา/อุปสรรคของเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

๓) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ และแนวทางการพัฒนา ที่เกี่ยวกับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

๔) นำเสนอผู้บังคับบัญชา โดยจัดทำหนังสือเสนอผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร เพื่อทราบและให้ความเห็นชอบเพื่อแจ้งเวียนหน่วยงานในสังกัดกองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร

๕) การเผยแพร่รายงาน และแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประโยชน์หรือดำเนินการต่อไป อาทิ เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ และ Facebook ของกองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร

บรรณานุกรม

วิโรจน์ สารรัตน์ (๒๕๕๔). การวิจัยทางการบริหารศึกษา: แนวคิดและกรณีศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: อักษรภาพพัฒนา.

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, ยุพา อินทราเวช, ทิวา แซมเพชร, จิระนุช ชาญณรงค์กุล, ประยูร แก้วปลอด, ยอดธงไชย รอดแก้ว, ศันสนีย์ นิตธรรมมงคล และรัตนาพร เลิศชู. (๒๕๕๕). แนวการศึกษาวิชาการพัฒนาองค์กรเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย. ม.ป.ท.: กรมส่งเสริมการเกษตรและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน (๒๕๕๙) คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน และมาตรการด้านการคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน

คำสั่งสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่ ๓๙๑/๒๕๖๓ เรื่อง การปรับโครงสร้างกองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (๒๕๖๕) คู่มือการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปี ๒๕๖๕